

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Oslo, 2. desember 2022

Innspill til stortingsmelding om klimatilpasning.

Naturviterne deltok på innspillsmøtet til stortingsmeldingen 29. november. Det skriftlige innspill svarer til de fire spørsmålene Klima- og miljødepartementet har bedt om tilbakemelding på.

Hva er de største utfordringene i arbeidet med klimatilpasning i dag?

Det er et stort sprik i hvor langt kommunene har kommet i arbeidet med klimatilpasning. Enkelte kommuner er godt i gang, mens andre knapt har begynt. Det er et for stort avvik mellom hva kommunene er pålagt og forventes håndtere, og de tilgjengelige ressursene kommunene har til å løse oppgavene.

I KS sin spørreundersøkelse om status for arbeid med klimatilpasning, (Vestlandsforskning 2021) oppgir kommunene at en av de største barrierene for klimaarbeid er knyttet til *bemannings- og økonomi*.¹

Naturviterne mener det er uheldig at verdien av klimatiltak ofte først synliggjøres etter at en hendelse eller ulykke har inntruffet. Forståelsen for viktighet av forebyggende tiltak må derfor økes.

Skal lokalpolitikere se nødvendigheten av å prioritere midler til forebyggende arbeid med klimatilpasning i kommunenes budsjett, og sikre at klimatilpasning er helhetlig integrert i kommunens ulike avdelinger og planer, må lokalpolitikere få et klarere bilde av hvilke risiko og utfordringer klimaendringen utgjør lokalt.

Cicero Senter for klimaforskning har funnet at de kommuner som har opplevd ekstremvær har kommet lengre i sitt klimatilpasningsarbeid, enn kommuner som ikke har opplevd ekstremvær.²

Cicero fant også at 9 av 10 kommuner arbeider med klimatilpasning i dag, men at det *kun er fattet politiske vedtak i drøyt halvparten av kommunestyrene* (2019).

---

¹ <https://www.vestforsk.no/nn/publication/sporreundersokelse-til-norske-kommuner-om-status-2021-i-arbeidet-med-klimatilpasning>

² <https://pub.cicero.oslo.no/cicero-xmlui/bitstream/handle/11250/2607609/Rapport%202019%2009%20def%20versjon%20-%20WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Videre viste Cicero sin undersøkelse at:³

- Kun 1 av 10 kommuner har egne ansatte for arbeid med klimatilpasning.
- Kun 1 av 4 har satt av egne budsjettmidler.

Kommunene kan ikke omdisponere planressurser og slutte å behandle byggesøknader for kun å jobbe med klimatilpasning i en lengre periode. Arbeidet med klimatilpasning må derfor ansees som en *ny og stor oppgave* som kommunene må håndtere.

I arbeidet med kommunal klimatilpasning er det flere momenter som er viktige for å lykkes:

1. Kartlegging av risiko og sårbarheter.
2. Kartlegging av kompetansebehov og rekruttering av kompetanse.
3. Utarbeidelse av strategier og planer.
4. Integrasjon av planer i økonomiarbeid, reguleringsplaner, mm.
5. Gjennomføring av tiltak

Naturviterne mener det viktigste tiltaket for å håndtere klimarisiko er å styrke ressursene og kompetansen i kommunene til arbeid med klimatilpasning.

Er det områder der ansvar og roller er uklare i dag?

Riksrevisjonens undersøkelse (2022) viser blant annet at det allerede «i dag er om lag 191 000 bygninger innenfor kartlagte fareområder for flom, skred, kvikkleireskred og stormflo».⁴ Riksrevisjonen har også påpekt at veldig få kommuner vet hvilke hus som kan bli rammet av klimaendringer lenger enn 12 år fram i tid.⁵

Kommunene er bakpå i arbeidet med kartlegging og utredning av konsekvenser, som i mange tilfeller forutsettes for å kunne begynne å planlegge og gjennomføre prioritering av tiltak. Samtidig har Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) påpekt et udekket behov for flom- og skredsikring på 85 milliarder kroner (2021).

Det er uklart om dagens forvaltningsstruktur er i stand til å håndtere den økte arbeidsmengden som følger av et klima i endring.

I NOU 2022:3 *På trygg grunn* (Gjerdrumutvalget) skriver utvalget i sin hovedkonklusjon at *ansvarsfordelingen* mellom stat og kommune bør tydeliggjøres, og foreslår blant annet å «lovfeste

---

³ Cicero 2019, s. 7. «Et mindretall av kommunene har avsatt ressurser for arbeidet med klimatilpasning. Kun en av ti har egne ansatte til dette arbeidet, og bare en av fire har satt av budsjettmidler»

⁴ <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2021-2022/undersokelse-av-myndighetenes-arbeid-med-klimatilpasning-av-bebyggelse-og-infrastruktur/>

⁵ https://www.nrk.no/norge/slakter-norges-innsats-_ikke-rustet-for-klimaendringer-1.15875966

statens ansvar for å sikre der det er overhengende fare for naturskade» og «lovfeste en utredningsplikt som pålegger kommunene å følge opp fare som er avdekket eksempelvis gjennom helhetlige risiko og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) eller gjennom observasjoner og bekymringsmeldinger». Utvalget etterlyser også en nasjonal strategi fra NVE for samarbeid og koordinering for flom- og skredsikring, som anbefalt i Meld. St. 15 (2011–2012) *Hvordan leve med farene – om flom og skred* (OED, 2012).

Gjerdrum-utvalget behandlet kvikkleirerisiko, men det lå i mandatet at utvalget også skulle peke på «læringspunkter og evt. tiltak som også har betydning for forebygging av andre typer skred og flom».

Det er verdt å nevne hvor komplekst et felt som arealplanlegging er. Utredningsforskriften stiller krav om vurdering etter *naturmangfoldloven, økosystemtjenester, nasjonale og internasjonale miljømål, kulturminner, friluftsliv, forurensing, vannmiljø, jordressurser, transportbehov, energiforbruk, folkehelse, ulykkesrisiko, osv. og klimarisiko*.⁶

Vektingen mellom flere hensyn er komplisert, og kan i selv utgjøre en utfordring i arbeid med klimarisiko. Norske kommuner lever i dag med ukjent klimarisiko og kan bli erstatningspliktige.

Hva må gjøres for å styrke arbeidet?

De faglige rådene som kommer fra arbeidet med klimatilpasning til kommuneadministrasjonen og politikerne må bli så presise og tydelige som mulig.

I KS sin undersøkelse om status for arbeidet med klimatilpasning i kommunene (Vestlandsforskning 2021) kommer det fram at kommunes ledelse i stor eller meget stor grad oppgir å ha kunnskap om klimaendringer som forventes å få lokale konsekvenser. Flertallet av de folkevalgte har derimot kun i noen eller liten grad antas ha kunnskap. Det tyder på at vi ikke vet om lokaldemokratiet vil evne å prioritere klimarisiko tilstrekkelig, sett opp mot andre budsjettensyn.

Riksrevisjonen har pekt på kommunene er bakpå. NVE har rapportert et stort budsjettbehov om de skal kunne sikre flom- og skredutsatt bebyggelse. Gjerdrum-utvalget har ulike anbefalinger knyttet til å klargjøre statens og kommunes rolle. Alt tyder på et sterkt behov for å øke kompetansen og ressursene til klimatilpasning i statlig og kommunale etater i årene fremover.

Det bør vurderes om ansvaret for plan- og bygningsloven bør tilbakeføres fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) til Klima- og miljødepartementet, som del av arbeidet med å styrke arbeidet med klimatilpasning.

Kunnskapen om og bruken av naturbaserte løsninger må økes. Klimatilpasning må ikke bli *enda en inngrepstrussel mot naturmangfoldet*. Den negative klimaeffekten ved nedbygning av myr, jordbruksarealer og skog er stor. Kunnskap om verdien av myra som karbonlager, medfører ikke nødvendigvis noen politisk vedtak om å prioritere bevaring av myrer og våtmarksområder i kommuner.

---

⁶ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>

Det bør derfor raskt utredes alternativer til vern, eller iverksettes en nasjonal plan, for å sikre at viktig karbonlagre ikke bygges ned og at natur med høyt karbonopptak ikke forsvinner. Intakt natur bidrar til å beskytte mot ekstremvær, ved å motvirke erosjon og «bremse» vannet ved styrtregn. Områder med vegetasjon holder på større vannmengden enn tørr grunn, som kun samler vann.

Miljødirektoraret foreslo for eksempel i oktober 2022 at det bør komme et statlig forbud mot uttak av torv fra myr, med en tidsramme på 15 år.⁷ Klimarisikoutvalget bør vurderer om flere slike tiltak kan innføres, og det med mer effektiv implementering enn 15 år.

Hvordan kan forvaltningen/staten bidra?

For å kunne bidra til bedre klimatilpasning i kommunene, må både kapasiteten og samordningen mellom de ulike statlige etatene som arbeider med klimatilpasning styrkes.

Klimaendringene er så dramatiske og gjennomgripende, at den tradisjonelle forvaltningsstrukturen kanskje ikke evner å håndtere klimatilpasning på en tilstrekkelig god måte.

Dette betyr at staten sin rolle som samordner må styrkes. Men samordning alene er ikke nok – staten må også bidra mer med:

- ressurser (for å heve kapasitet og kompetanse)
- veiledning
- tydeligere føringer i instruks og regelverk (særlig arealplan)

Kommunene må altså få sterkere støtte og bidrag fra statlige etater inn i det lokale klima- og naturarbeidet.

Videre må arbeidet med naturresturering styrkes og viktigheten av naturbaserte løsninger løftes frem. Dette henger sammen. Ved å kartlegge lokalt for å sikre natur med høyt karbonopptak og som fungerer flomdempene, vil en også i noen tilfeller kunne identifiserer gode naturrestureringprosjekter.

Naturrestaurering også kan skje i urbane og bynære strøk. Dett er tiltak som gjelder utover bestemmelser om bygningsmasse og planer for å håndtere for eksempel overvann og flomveger i bybilde. Grønn byplanlegging og tilrettelegging av kunnskapsdeling mellom store og små byer for grønn byplanlegging bør styrkes.

Det er spesielt viktig at offentlig etater som NVE i arbeid med klimatilpasning ikke baserer seg på tekniske løsninger (utbygninger) som forringer verdifull natur, og i tar bruk naturbaserte løsninger som også bidrar til naturmangfold. Stortingsmeldingen bør kartlegge bruken av naturbaserte løsninger, og i hvilken grad naturbaserte løsninger prioriteres eller ikke.

---

⁷ <https://www.nrk.no/vestland/staten-vil-forby-a-ta-ut-torv-fra-myr-1.16126844>

Morten Wedege
forbundsleder
Naturviterne